

**KOEPPEN'İN "DAS TREIBHAUS" ROMANI
ÖRNEĞİNDE SAVAŞ SONRASI ALMAN EDEBİYATINDA
"POLİTİK ROMAN"**

Sabri EYİĞÜN*
M. Emin ULUDAĞ**

ÖZET

Avrupa ulusları ortak kültürel değerlere ve kökenlere sahip oldukları için, ortak bir sanat anlayışı geliştirebilmişlerdir. Bununla beraber her ulusun farklı karakterlere sahip olması ve uluslara özgü sosyal, ekonomik ve politik gelişmelerin boyutlarının benzer olmayışı, etkisini roman gibi yazınsal türlerde de göstermiş ve ortaya farklılıklar çıkarmıştır. Bu farklılıklar, kendisini İkinci Dünya Savaşı sonrası Alman politik romanında daha da çok gösterir.

Politik ağırlıklı Alman romanları arasında ise Wolfgang Koeppen'in "Das Treibhaus" romanının farklı bir yeri vardır. Çünkü Koeppen bu eserinde savaş sonrası politik roman geleneğini sürdürmekle beraber, hiçbir geleneğe bağlı kalmamış, gerek ele aldığı siyasal sorunlar ve gerekse onların sanatsal boyutu bakımından vatandaşlarından farklı bir çizgi takip ederek, Alman politik romanını dünya edebiyatıyla bütünleştirmiştir.

Bu çalışma, Savaş Sonrası Alman Romanı içinde Koeppen'in "Das Treibhaus" romanı örneğinde görülen bu farklı olguyu çeşitli düzlemlerde incelemeyi amaçlamaktadır. Konu politik roman olduğu için, çalışmada

* Doç. Dr.; Dicle Üniversitesi. Eğitim Fak., Alman Dili ve Eğitimi Anabilim Dalı, 21100 Diyarbakır. seyigun@dicle.edu.tr

** Araş. Gör.; Dicle Üni. Eğit. Fak. Türk Dili ve Edeb.Böl., euludag@dicle.edu.tr

“Dış dünyaya ve Topluma Dönük Edebiyat Eleştirisi” yöntemiyle dönemin sosyal ve politik gerçekleri ve ayrıca Koeppen’in politik edebiyata yaklaşımı saptanmaya çalışıldı.

Anahtar Kelimeler: *Wolfgang Koeppen, Politik Roman, Savaş Sonrası Alman Romanı, Güç ve İktidar.*

ABSTRACT

Political Novel in the Post-War German Literature in the Sample of Koeppen’s Das Treibhaus

As known, the roots of the cultures of the European nations trace back to the Greek-Roman and Christian basic values. Besides, there are also different factors, which played important role with the emergence of a common European art and literature. Since they have lived for centuries in a common geographical area together, they had very close relations in history within all ranges of life. Thus, it caused a common view of art to emerge. However, the literary works reflect the viewpoint of that the time in which they are written. Therefore, German political novel is affected by the political developments in the country after the second World War. In this new literary period the writers tried to bring about the socio-political issues. Particularly, novel, as a genre, came to be based on socio-political issues. Wolfgang Koeppen’s novel "Das Treibhaus" is one of the best examples of that time. This study aims to show the developments in the political novel in terms of characters in the novel, Koeppen’s political view and the novel itself.

Key Words: *Wolfgang Koeppen, the political novel, German literature after the second war, the individual literary.*

Neden ne olursa olsun, ulusal düzlemde yaşanan gelişmeler ve bu gelişmeleri doğuran koşullar, bazı sanat dallarının gelişimine olanak sağladığı gibi, bazılarının da geri kalmasına neden olabilmektedir. Bunların başında ise yapısı gereği, sosyal ve siyasal olay ve olguları çok yönlü bir bakış açısı ve eleştiri ile sanat katına taşıdığı için roman gelir. Çünkü roman diğer edebi türlerden farklı olarak varlığını daha çok ulusların sosyal, politik, kültürel ve ekonomik yapılarına bağlı olarak sürdürür. Bu durum "politik romanlar" söz konusu olduğunda, eksikliğini daha çok duyumsatır. Bundan dolayıdır ki, roman ve romanın bir alt türü olan *politik roman*, Avrupa uluslarının edebiyatlarında *hem* kuram *hem* de kavram düzleminde diğer türlere göre daha farklı bir gelişim gösterir. Romanın, Avrupa uluslarının edebiyat tarihi içindeki yerine bakıldığında bu daha açıkça görülecektir.

Bunun en güzel örneğini Alman romanı oluşturur. Örneğin Alman edebiyatı Goethe gibi, Kafka gibi dünya edebiyatına mal olmuş romancılar çıkarılmasına karşın, diğer Avrupa ulusları gibi roman türünde bir gelenek oluşturamamıştır.

Romanın genel olarak gelişimi ile ulusların sosyal-ekonomik gelişmeleri arasındaki paralelliği bir tarafa bırakırsak, çünkü bu her ulus için geçerlidir, bu eksikliğin Almanlara özgü başka nedenleri de vardır. Her şeyden önce dönemin önde gelen Alman yazarlarının roman yazarını *üvey kardeş* olarak nitelermeleri bunda etkili olmuştur. Ayrıca Alman kültürü içinde sanat ve politikanın, sanatçılar ve iktidarı ellerinde bulunduranların hep bir çatışma içinde oluşu politik romanın gelişimini geciktirmiştir. Çünkü zaten doğaları gereği farklı olan bu iki güç- iktidar ve sanat- hiçbir Avrupa ulusunda görülmecektir kadar Almanya'da bir karşıtlık içinde olup bir çok aydın ve politikacı tarafından uzlaşmaz olarak görülmüştür. Örneğin Stefan Zweig için, *politik olanla, dogmatik olan eş değerdedir. İkisinden de derinden nefret eder. Anılarında politika ve toplum sorunlarına en küçük bir ilgi duymadığını, seçimlerde kent yerinden oynarken kitapçılara gittiğini, yığınlar ayaklanırken şiir yazıp, şiir konusunda tartıştığını anlatır.*"(Ecevit ,1992, s.144) Bu ve benzeri düşünceler Almanya'da politik romanların yazılmasında ve bir gelenek oluşturamamasında etkili olur.

Alman edebiyatında yukarıda saydığımız nedenlerden ötürü her ne kadar bir politik roman geleneği söz konusu değilse bile, Alman yazarların dünya çapında ün yapmış politik romanları vardır. Örneğin, Peter Weiss, Uwe Timm, Anna Segers ve Wolfgang Koeppen, Günter Grass, bunlardan bazılarıdır. Bunların tümüne yakın bir kısmının 1945 sonrası politik romanlar yazması, bizi Alman politik romanı ile 1945 yılı arasında bir ilişki kurmaya götürür: 1945 sonrası yazarlarında politik bilinç ön plandadır. Bunda Nasyonal Sosyalizm ideolojisinin etkisi büyüktür. Çünkü Nazi iktidarı ve ideolojisi onlarda yeniden bir uyanışı ve karşı koyma duygusunu doğurmuştu. Bundan dolayıdır ki, 1945 Alman politik romanlarında ana konu Faşizm ve Nasyonal Sosyalizm'dir. Bu bağlamda konu somut olarak Hitler rejimi eleştirisinden de öte Faşizm iktidarından dolayı, güç olgusunun eleştirisi ve bunun yanında aynı zamanda *statükoya* da karşı tutum içinde olmaktır. Bu, yalnızca politik romanlara özgü değil, 1970'li yıllara kadar neredeyse tüm toplumsal eleştirel romanlarda da görülür. Örneğin politik güdümlülüğe karşı olan ve edebiyata hümanist bir görev yükleyen Böll, romanlarında güç ve iktidarı ellerinde bulunduran başta kilise olmak üzere tüm kurumları eleştirir. Çünkü ona göre bunlar bireylerin mutluluğunu ve özgürlüklerini elinden almaktadır. Politik roman yazmamasına karşın, güç olgusu mekanizmasını eleştiren bir diğer yazar da İsviçre asıllı Almanca yazan Max Frisch'tir. O da *statükoya* karşıdır. Ancak Frisch prensip olarak politik kurumların karşısında değildir. Çünkü kendisini toplumsal olaylara

karşı sorumlu tutan ve onun gereklerini de yerine getirmesi gereken bir yazar olarak görür.

Alman politik romanlarında eleştirilen toplumsal kurumlar değişse bile, *güç ve iktidar* olgusu ve toplumsal kurumlardaki yansımasının eleştirisi Alman politik romanların temel karakteristik bir özelliği olarak varlığını sürdürür. Bu olgu 1945 sonrası yazarlarında öylesine kabul görür ki, yalnız politik yazarlar değil, toplumsal eleştirici ve feminist yazarların da sıklıkla ele aldığı bir konu haline gelir. Bunun başta gelen nedeni hiç şüphesiz, Nasyonal Sosyalistlerin sahip oldukları Faşist ideolojide yatmaktadır. Çünkü Faşizmin temeli güç ve disipline dayanır.

Yukarıda saydığımız koşullar içinde yazılan politik ağırlıklı romanlar arasında Wolfgang Koeppen'in "Das Treibhaus" romanı önemli bir yer tutar. Çünkü hiçbir geleneğe ve edebi akıma bağlı olmayan Koeppen, gerek ele aldığı siyasal sorunlar ve gerekse onların sanatsal boyutu bakımından farklı bir çizgi takip eder. Örneğin modern romanın tüm tekniklerini kendine özgü bir anlayışla romanlarında uygular. Ayrıca diğer politik romancılara göre daha nesnel bir bakış açısına sahiptir ve konuyu öylesine boyutlandırır ki, romanlarına, konu politika olmasına karşın, politikayı ve ideolojileri aşan bir yorum katar.

İşte bu bölümde, Koeppen'in "Das Treibhaus" romanının Alman modern politik romanı içindeki yerinin ne olduğu sorusuna yanıt bulmaya çalışılacak.

Koeppen'in Politika ve Edebiyat İlişisine Bakışı

Wolfgang Koeppen, yapıtlarında politik konulara ağırlık veren, politik konulara çok yoğun ilgi gösteren bir yazardır. Ancak buna karşın romanlarındaki yoğun sembolik doku, çok boyutlu anlatım tekniği ve bakış açısındaki objektiflik, kısaca modern roman tekniklerini kullanması onu edebiyat kamuoyunda hep '*politik bir yazar mıdır, değil midir?*' sorusuyla karşı karşıya getirmiştir. Bu konuyu, yazarın yaşamı, eserleri ve söyleşilerinden yola çıkarak aydınlatabiliriz.

Koeppen aslında yaşamı boyunca aktif olarak politikanın içinde doğrudan yer almış bir yazar değildir. Ancak dışında da değildir. Çünkü bir söyleşide, yazarların da "politik bir insan olabileceklerini, onların da aktif veya pasif büyük etkileri"(...) (Linder, 1976, s.259) olabileceğini söyleyerek kendisinin de politikanın dışında olamayacağını dolaylı olarak vurgular. Ayrıca yaşamın politikadan kopuk olmadığını, her kes gibi kendisinin de politikanın içinde yaşadığını dile getirerek yapıtlarındaki politik etkiyi de kabul eder: "Biz hepimiz politika ile iç içe yaşıyoruz, onun

nesnesi, belki de kurbanıyız. Hayatımız söz konusudur.(...)" (Linder, 1976, s.259)

Romanlarını politik bir etki yaratmak amacıyla yazıp yazmadığı sorusuna, her sorumlu yazar gibi, "hayır" yanıtını verir Koeppen, ama yapıtlarının *politik bir etki* yapmasından memnun olacağını da ekler ki bu çok önemlidir. "Ben politik yazmıyorum(...) gerçi kitaplarımın politik bir etki yapmasını istiyorum, ancak bu benim niyetim değildir. Ben yazınsal bir hırsla yazıyorum. Eğer bunlar politik bir etki yapıyorlarsa, insanları faşist körelmeden alı koyuyorlarsa bundan memnun olurum, ***biraz da gurur duyurum.***" (Buchholz, 1982, s.108)

Ancak onun Politik etkiden anladığı farklıdır. *Politik bir etkiyle* ilk bakışta, edebiyat kamuoyunda bilinen anlamıyla daha çok *güç elde etme* anlaşılır. İşte Koeppen buna karşıdır. Nitekim Bienek'le yaptığı bir söyleşide "politik açıdan etkili olmak isteseydim, güç elde etmek isteseydim Savunma Bakanı olurum," (Greiner,1976, s. 254) diyerek, *politik etki, ile politik gücü* aynı anlamda kullanır. Gerçi yazar politik alanda etkili olmak suretiyle toplumu değiştirme inancını kaybettiğini söyler ki, bu görüş 50'li ve 60'lı yılların çok sayıdaki Avrupalı yazarları için geçerlidir. Çünkü onlara göre sorun, öylesine büyüktür ki tek tek yazarların bireysel yazılarıyla toplumu değiştirmek olanaklı değildir. Ama bu düşünce onları *değiştirme* sevdasından vazgeçirmez. Örneğin Koeppen *değişimle* ilgili düşüncesini şöyle dile getirir: "Benim arzu ettiğim şey, herhangi birisinin yaşamında, düşüncesinde, bilincinde bir değişikliktir. Onun da bunu başkalarına taşıyabilmesidir. Bu bir ümittir. Bu çok yavaş işleyen bir süreçtir." (Linder: in Greiner, 1976, s.258)

Görüldüğü gibi bir sanatçı olarak sanat ve politika ilişkisine, yazarın politik konuları edebiyata taşıma biçimine yaklaşımı diğer politik yazarlardan farklıdır. Çünkü Koeppen'in politikaya karşı olan ilgisinin merkezinde, her şeyden önce politikanın sanattan bütünüyle ayrı bir olgu olmadığına ve yaşamın bir parçası olduğuna duyduğu inanç vardır. Ona göre bu doğrudan yaşamımızı ilgilendirdiği için hepimiz onu ciddiye almalıyız. Çünkü, ona göre, bizler politikanın nesnesi de olabiliriz kurbanı da. Linder,in kendisine, "Ben sizi Savaş Sonrası döneminin en önemli politik yazarlarından biri olarak görüyorum".(...)" (Linder, 1976, s.259) demesi üzerine Koeppen, "Çok doğru. Ben yazarları politik bir varlık olarak görüyorum. İster öyle olmak istesin isterse istemesin," (...)" (Linder, 1976, s.259) biçiminde karşılık vererek bir anlamda onu doğrular. Koeppen, "ancak, onun malzemesi farklıdır" diyerek politika ile edebiyatın malzemesinin farklılığına dikkat çeker ki, bu Koeppen'in doğrudan güdümlü bir politik yazar olmadığına da kanıttır.

Koeppen'in politik edebiyat, yazar ve romanın politik etkisi konusundaki düşüncelerine baktığımızda iki duygunun çatıştığı ve kendisinin iki tutum arasında kaldığını görürüz. Bir taraftan politik bir etkileme ve değiştirme arzusu, diğer taraftan da sanatsal kaygılar taşır. Bu kaygıların başında bir çok yazar gibi, edebiyat kamuoyunun politik edebiyata sanatsal açıdan yetersiz gözüyle bakması ve yazarın da *politik yazar* olarak tanınmaktan korkup endişe etmesi gelir. Diğer taraftan da bir sanatçı duyarlılığı ile sanatın varlığını ve işlevini kaybetmesinden endişe eder. Sanatçının sanatsal yeterlilikten ve bundan ödün vermemesi gerektiğinden söz eder. Ona göre politik etki amaç değil, sonuç olmalıdır ki bu da yazarın sanatsal gücüne dayanır. Çünkü zaten sözün gücüne inanan bir yazar, dünyayı değiştirmek için yola çıkmış olsa bile, "söz sanatı ile yapılan bu iş, onu öylesine teslim alır ki, içinde duyumsadığı değiştirme arzusunu ihmal eder." (Linder, 1976, s. 251) Ama o, ihmal etse bile, yapıtı onun politik niyetini bir biçimde ele verecektir. Ayrıca Koeppen konuya sanatsal olanla olmayanın farklılıkları açısından yaklaşır: "Yazı, kitap *devrime* pekala katkıda bulunabilir. Bilinçlerde, düşüncelerde bir değişim de yapabilir, bir *ayaklanmayı* hazırlayabilir. Ancak bir yazarın seçim beyannamesi veya bir partinin programını yazmasını fiyasko olarak görüyorum." (Linder, 1976, s. 261)

Bu anlayışta olan yazar, yalnızca görevini yaptığını inanır. Bu yaklaşım, aslında toplumu değiştirmek isteyen ve etkilemek isteyen, ancak kayıtsız şartsız belirli bir ideolojik görüşün temsilciliğini yapmak istemeyen tüm yazarlar için de geçerlidir ve onların ortak görüşüdür. Yoksa politik etkiyi düşünmeyen bir insanın, politik bir konuyu eleştirel bir anlatım tutumuyla dile getirmesi beklenemez. Nitekim yine bir söyleşisinde " Her kitap politik açıdan etkilidir. Doğrudan olmasa da" (Greiner, 1976, s.254) diyerek bu görüşümüzü doğrular.

"Das Treibhaus" Romanını Hazırlayan Politik Arka Plan

1949 yılında kurulan Federal Almanya Cumhuriyeti'nde daha kurulduğu yıl iç ve dış politik konularda yoğun tartışmalar yaşanır. Almanya'da o yıllarda muhalefeti ve iktidarıyla en çok tartışılan aktüel politik konuların başında Almanya'nın *yeniden silahlanması* gelir. Çünkü Almanya'nın, İkinci Dünya Savaşı'ndan yenik ayrıldığı için, Amerika, Fransa ve İngiltere gibi galip devletlerin vardığı bir antlaşma ile o dönemde henüz ordu kurması ve silahlanması yasaktı. 7 Mayıs 1945 tarihli kapitülasyon tutanağında şöyle yazar: "Bütün silahlı güçlerin karada, havada, suda kayıtsız şartsız kapitülasyonu kabul edilir." (Koch, 1980 s.86) Bu belgelerde ayrıca Almanya'nın silahlanmasının önüne geçmek için, ekonomik ağırlığın tarıma ve barış endüstrisine verilmesi gerektiğinden söz edilir.

Bunların üzerinden daha birkaç yıl geçmeden farklı nedenlerle hem Almanya hem de diğer batılı devletler yeniden silahlanma konusunu gündeme getirirler. Dönemin Alman hükümeti basın yoluyla yakın bir zamanda Alman ordusunun kurulabileceği görüşünü dile getirir ve kamuoyunu buna hazırlamaya çalışır. Almanya'da böyle bir gelişmenin tarafları ve karşıtları vardı. Alman halkı, savaşlardan yorgun düştüğü için silahlanmayı istemezken, meclis iktidarı ve muhalefetiyle basını da yanına alarak silahlanmayı ister ve halkı bu konuda dolaylı olarak etkilemeye çalışır. Politikacılar bu konuda, çelişkili bir tutum sergilerler. Nitekim tüm parlamenterler silahlanmayı isterken, kamuoyunun tepkisinden çekindikleri için silahlanmaya karşıymış gibi konuşurlar. O dönem Almanya'sında iktidarda Adanauer'in başbakanlığındaki CDU partisi bulunmaktaydı. Muhalefetteki SPD aslında böyle bir silahlanmaya yeşil ışık yakarken, diğer taraftan karşıymış imajını da vermek ister. 16 Aralık 1949'da konu ilk defa bütün partilerin ortak teklifi olarak meclis gündemine gelir. Bir sonuca varılamaz. 1950 yılında patlak veren Kore Savaşı konunun yeniden gündeme gelmesine neden olur. CDU bu savaşın yarattığı atmosferi, Almanya'nın yeniden silahlanması için kullanır. SPD ise buna gizliden gizliye destek verir. Çünkü SPD Alman hükümetlerinin silahlanma politikalarını her defasında eleştirir, ama aslında silahlanmaya karşı olmadığı için de etkili olamaz. Ayrıca SPD'nin bu konuda kendi içinde de bir görüş birliği yoktur. Partililer karşıyken, parti yönetimi bir taraftan EVG ve NATO'ya karşı çıkar diğer taraftan da askeri savunma sistemlerini savunur.

Dışarıda da Almanya'nın silahlanması ve ordu kurması konusunda farklı görüşler belirir. Amerika ve İngiltere Almanya'nın yeniden batılı devletlerle bütünleşmesini ister. Bunun askeri alandaki ortak çalışmalarla başlatılması gerektiğini söyleyenler ağırlık kazanır. Çünkü karşılarında Sovyetler Birliği ve başta Doğu Almanya olmak üzere diğer doğu bloğu ülkeleri vardır. Bu nedenle Amerika Almanya'nın NATO'ya girmesini ister. Ancak bu bütünleşmeye karşı çıkanlar da vardır. Özellikle, Almanya ile devamlı bir çatışma içinde olan Fransa bunun kendisi için bir tehdit olabileceğini düşünerek başta karşı çıkar.

Fransa; Amerika'nın Almanya'nın silahlanmasına ve Batı ile askeri işbirliği konusundaki kararlılığına engel olamayınca Almanya'yı NATO yerine Fransa'nın önderliğindeki 'Avrupa Savunma Topluluğu' (Europäische Verteidigungsgemeinschaft) (EVG) içine almayı düşünür. Amerika ise Almanya'nın bütün bütün dışarıda kalmaması için bunu kabul eder. CDU, Fransa'nın öncülüğünde bir oluşum içinde olmamak için diretilse de sonunda meclis uzun ve tartışmalı müzakerelerden sonra anlaşmayı kabul eder.

Meclis Almanya'nın yeniden ordu kurmasını ve bir askeri pakt içinde yer almasını kabul eder, ama EVG çerçevesinde gelişen tartışmalar Alman

politik kamuoyunda sıcaklığını uzun zaman korur. Bu konu dönemin, en çok tartışılan aktüel politik konusu olma özelliğini de korur. Öyle ki, yalnız siyasal partilerin değil meclis dışı muhalefetin, halk tabakasının, aydınların da gündemini bu siyasal tartışmalar oluşturur.

Siyasi partilerin bu konudaki farklı ve çelişkili tutumları, halkın görüşlerini dikkate almamaları, konunun kendisini de aşarak Almanya'da partilerin, siyaset olgusunun, meclisin ve hatta demokrasinin bile sorgulanmasına neden olur.

Bir yıl sonra 19 Mart 1953'de SPD ve KPD'nin karşı oylarına rağmen, EVG antlaşması mecliste kabul edilir. Fransa ile yapılan bu antlaşma daha sonra feshedilir ve Almanya 1955 yılında NATO'ya girer.

Artık aydınların da yapacak bir şeyi kalmaz. Bundan dolayı dönemin bir çok aydını, ki, bunların çoğunluğunu yazarlar oluşturur, Almanya'nın tarihten ders almadığı gibi bir daha değişme şansının da kalmadığına inanarak aktif politikayı ve dünyayı değiştirme düşüncelerini terk ederler.

Wolfgang Koeppen'in "*Das Treibhaus*" romanı, Almanya'nın o yıllarda aktüel olan bu politik olayını çıkış noktası yapar.

"Das Treibhaus" Romanının Sosyal ve politik İçeriği ve Analizi

Ağırlıklı olarak üçüncü tekil kişi anlatım biçimiyle kaleme alınan romanda geleneksel anlamda bir olay yoktur. Ancak bununla beraber hayalî ve mitolojik anlatımlar montaj tekniği ile verilmediği için romanda, zayıf da olsa, kronolojik bir art ardalıktan söz edilebilir. Bu, romanın belli zaman aralıklarına göre *beş bölüme* ayrılmasıyla da somutlaşır. Ancak burada konuya yönelik *sonra ne oldu* veya *acaba nasıl bitecek* gibi sorulara olanak tanımayan bir anlatım, bir iç dünya yolculuğu sözkonusudur. Bilincin ve belleğin değişik katmanlarında yapılmış bir yolculuktur. Yani, romanın baş figürü 45 yaşındaki milletvekili Keetenheuve'nin düşünceleri ve duygularıdır.

Romanda bir milletvekilinin bakış açısıyla, içebakış perspektifiyle zamanın politik ve toplumsal olaylarının yorumu yapılır. Roman, Keetenheuve'nin eşini toprağa verdikten sonra Bonn'a gitmek üzere bindiği bir tren yolculuğuyla ve *açık bir girişle* başlar: "Milletvekilliği dokunulmazlığının zırhı ile seyahat ediyordu." (Koeppen, 1972, s.7) Anlatıcı sabahın erken saatlerinde bindiği tren yolculuğunun başlangıç dakikasını aynen verir: "Saatine baktı. Saat tam beşti." (Koeppen, 1972, s. 24) **Niebelungene** adlı ekspres treninde yolculuk ederken, eşinin ölümü aklına gelen *Keetenheuve* derin düşüncelere dalar. *Keetenheuve*'nin düşünceleri geçmişe kayar. Burada *geriye dönüş tekniğiyle* geçmiş anlatılırken, sık sık şimdiki zamana da dönülerek *Keetenheuve*'nin özel ve politik yaşamı hak-

kında okuyucuya bilgiler verilir; çok iyi bir evlilik yaşamı olmamasına karşın eşi *Elka*'nın ölümü onu sarsar. Evliliklerinin iyi gitmemesi eşini sevmemesinden değil, daha çok politik yaşamın getirdiği sorunlar yüzündendir. *Keetenheuve*'nin sık sık politik görevi gereği gezilere çıkması, kitaplara aşırı düşkünlüğü bunlardan bir kaçıdır. (Koeppen, 1972, s.24)

1933 öncesi *Volkblatt* gazetesinde çalışır. 1933 yılında Nasyonal Sosyalist'lerin iktidara gelmesinden sonra yurtdışına giden *Keetenheuve*, yaşamının her döneminde politik açıdan aktif görevlerde bulunur. İngiltere'ye giden *Keetenheuve*, orada daha iyi bir Almanya için Hitler rejimine karşı yazılı ve görsel basın aracılığıyla muhalefete başlar.

Keetenheuve'nin politik uğraşları, 1945'ten sonra da devam eder. Yeni bir Alman toplumu yaratma, eski toplumu değiştirme hırsları ve demokrasinin var olması için verdiği uğraşım, onu Federal Almanya meclisinde milletvekilliğine kadar götürür. Öyle ki seçimlerde, özel bir çaba göstermeden, konuşmalar yapmadan tercihen seçilir. Bu ve benzeri politik çalışmalarıyla *Keetenheuve*, "gençlik hayallerini gerçekleştirmek ister." (Koeppen, 1972,s.17) Çünkü O zamanlar kendisi bir dönüşümün olacağına inanır. Bu düşünceler arasında okuyucu, *Keetenheuve*'nin Almanya'nın politik gündemiyle ilgili düşüncelerini de öğrenir: Restorasyon sonrası Almanya'sında başlayan yozlaşmışlık ve çözülme yaşamın her alanında kendini gösterir. *Ama asıl yozlaşmışlık partilerde ve dolayısıyla politikacılarda görülmektedir.* Ayrıca Nasyonal Sosyalizm'in ve onun sahip olduğu Faşist ideolojinin temel felsefesi olan *disiplin, otorite, düzen* anlayışları bu kurumda yeniden egemen olmaya başlar. Düşünce, politik ve toplumsal bir değişimi başlatmak, yaşamın tüm alanlarında aynı değişimi yapmak ve tabuları kırmaktır. Örneğin eşinin cenaze merasiminde siyah elbise yerine "*trençkot*" ((Koeppen, 1972, s.9) giyer. Ayrıca siyah gözlük takmadığı gibi fötr şapka da giymez. Ancak yalnızca bu ve benzeri tabuları yıkarak toplumu değiştirmenin mümkün olmadığını da bilincindedir. Kendi çaresizliğini anlamakla beraber Almanya'nın aydın insanlarını bir şeyler yapmaya, politik açıdan aktif olmaya, karşı koymaya ve bu değişime katkıda bulunmaya çağırır: "Yurt dışına kaçmak, aç, evsiz barksız, sefil bir yaşam sürmek, ülke ülke gezmek, ama hiçbir zaman hiçbir şey yapmamak, hep sabretmek, savaşmamak, işte bütün zulümlerin kaynağı bu değil mi?" (Koeppen, 1972, s.67) Böylece içindeki devrimci ruhu konuşturur. Çünkü *Keetenheuve*'ye göre aydınlar hâlâ kafesteler.

Keetenheuve, meclise girdikten sonra büyük bir gayretle komisyonda çalışmaya başlar. Politikaya niçin girdiğini ve niçin yeniden seçilmek istediğini anlatırken, bir amacının da "**güç'e karşı bir avukat**" (Koeppen, 1972, s.26) olmak olduğunu söyler. Geçmiş yılların kayıplarını telafi etmek ister. Bir taraftan bunları yıkıp değiştirmeye çalışırken diğer taraftan değişim

konusunda yalnız olduğunu anlaması, onu karamsarlığa iter. Çünkü kendi partisinde bile muhalefette kalır. Politikacıların arasında "kendisini bir kuzu gibi hissediyordu. Ama kurtlara karşı yumuşamaya da" niyeti yoktu. (Koeppen, 1972,s.27) Ancak şimdi "belini bükmüşlerdi, kurtların da onu parçalaması zor olmayacaktı." (Koeppen, 1972,s.27) Çünkü, inandığı partinin milletvekilleri bile eskiyi unutmuş, halkın çıkarlarını değil, kendi çıkarlarını düşünür duruma gelmişlerdir. Halkçı olan *Keetenheuve* Bonn kentine tirenle giderken, "diğerleri özel arabalarıyla Bonn'a geliyorlardı. Kilometreye göre benzin masraflarını da devlete ödetiyorlardı" (Koeppen, 1972, s.36) *Korodin* adındaki Milletvekili, "yükü bir serveti ve güzel bir ticari ortaklığı " (Koeppen, 1972, s.27) ve evinin araba garajında iki adet arabası olmasına karşın, halkın içine girip otobüs durağında bekler, otobüs gecikince de özel taksi tutarak meclise gider ve parasını da meclise ödetir. (Koeppen, 1972, s.53) Aslında otobüs durağına uğraması halka kendisinin *halkçı* olduğu izlenimini vermek içindir, yoksa gerçekten otobüsle meclise gitmek için değildir. Dörflich, bağımsız bir milletvekilidir. Etrafı kolaçan eder, taraftar bulmak için her türlü oportünizme girer. *Keetenheuve*, "eski bir Nazizm kokan ve yeni Nazici olmaya çalışanlarla işbirliği içinde olan" *Dörflich'ten utanır.* (Koeppen,1972, s.157)

Yazar, milletvekillerine yönelik eleştirisini parti liderlerine kadar uzatır. "Düşman partili milletvekilleri" (Koeppen, 1972, s.48) komisyonlarda ortak çalışmak isterler, beraber gezinti yaparlar. Ancak basına beraber gözükmek istemezler. Özellikle parti liderleri *sürülerinden birini* başkasıyla görmekten hoşlanmazlar. Ayrıca öğrendiği bir bilgiye göre, "iktidar partisi lideri, Fransız gizli polis servisinden seçim çalışmaları için yardım istemiştir." (Koeppen, 1972,s.57) Bu gerçekler onu başta Almanya'daki iktidar partisini, diğer partileri, politika olgusunu ve politik sistemleri alışılmışın dışındaki benzetmelerle, figüratif bir dille eleştirmeye götürür. Ona göre günümüz Almanya'sında "pratik politika yabani bir ormana benzer. İnsan vahşi hayvanlarla karşılaşabilir. Bundan dolayı cesaretli olması gerekir. Aslanlara karşı güvercinlerin savunulması gerekir. Bu arada kişiyi yılanlar sokabilir. Ancak bu ormanın aslanları dişsiz olup güvercinleri de öyle masum değiller. Bununla beraber yılanların zehri çok şiddetlidir. Ayrıca onlar tam zamanında zehirlemeyi de iyi bilirler."(Koeppen, 1972, s.18)

Burada '*aslanlar*' her ne kadar tüm politikacıları içeriyorsa da, hedef tahtasında öncelikle iktidardaki CDU partisi yer alır. Gerçi yazar, parti isimlerini *doğrudan vermez*,(Bu objektif politik romanların tipolojik bir özelliğidir) ancak partili milletvekillerinin düşüncelerini ve görüşlerini yorumlarken, okuyucu onların hangi partiden olduklarını rahatlıkla anlar. Romanda *Keetenheuve*'nin karşıt kutbunu canlandıran *rakip* partiden milletvekili *Korodin*, iktidar partisine mensup olması, kilise ve papazlarla olan yoğun ilişkisi, "papaz kuşağından"(Koeppen, 1972,s.53) birisi

olmasıyla CDU'nun milletvekili olduğu anlaşılır. Muhalefette olan Keetenheuve'nin partisi ise, sol ideolojiyi savunması, demokrasi, insan hakları, eşitlik gibi daha çok sol partilerin kullandığı kavramlara ağırlık vermesiyle açıkça SPD'yi temsil eder. Ayrıca yazar, karşı partiden bir milletvekilinin Keetenheuve'nin meclis içindeki muhalefetine önlemek için ona rüşvet olarak yaptığı bir teklifte içinde de Keetenheuve'nin ve bağlı olduğu partinin siyasal kimliğini okuyucuya dolaylı olarak duyumsatır. Frost-Foresti, Keetenheuve'yi Guatemala'ya elçi olarak göndermek ister. Onu buna razı etmeğe çalışır: "İlginç bir ülke. **Tam size göre.** İlginç insanlar. **Sol bir hükümet.** Üstelik komünist bir diktatör de yok. **İnsan haklarına saygılı** bir cumhuriyet." Koeppen, (1972,s.89) Yazar böylece, Almanya'ya özgü bir politik olayı anlatmakla beraber, aynı zamanda konuyu genelleştirerek ve de evrenselleştirerek çok boyutlu yapıya kavuşturmayı başarır.

Keetenheuve parti çalışmalarından öylesine rahatsız olmuştur ki, artık toplantılardan, mikrofondan bıkar hâle gelir. Kendi partisini eleştirirken, 'yaşanmış hikâye' tekniğiyle kendi kendine "parti iyimserliğinin" (Koeppen, 1972,s.26) bir figüranlık olup olmadığını sorar. Romanda, Keetenheuve'nin politik düşünceleri veya doğrudan politika olgusu hakkındaki düşünceleri çoğunlukla rasgele çağrışımların sonucudur. Örneğin Tirende giderken düşüncelere dalar, düşünceler birbirini çağrıştırır ve yorganın altında uzanmış olması onda partisi içinde kendi politik konumunu sorgulamaya kadar götürür: "Keetenheuve tirende uzanmıştı. Yorganın altında duruyordu. Çenesine kadar örtünmüştü. Kompartımanda müze havası vardı. Keetenheuve bir müze parçası mıydı?"(Koeppen, 1972,52) Bu endişesi, onun aslında politik yaşamda istediği gibi etkili olmadığından ve değiştirme görevini yapmadığından kaynaklanan bir duygusunu dille açığa vurur.

Keetenheuve, güvercinlerin, yani halkın da masum olmadığı inancındadır. Çünkü halkın, sürü gibi yönlendirildiği hâlde, buna tepki vermediği görüşündedir. Ayrıca ona göre "insanlar aynı kalmıştı, değişmeyi, başka olmayı düşünmüyorlardı" (Koeppen, 1972,s.17) Oysa ki yılanlar, yani Naziler her an zehirlemek için fırsat kollamaktadırlar. Çünkü Naziler 1945 Nasyonal Sosyalizm'in yenilgisinden sonra pusuya çekilmiş, her an zehirlemeye hazır beklemektedirler.

Anlatıcının roman boyunca 'yılan' diye tanımladığı gizli faşistlere karşı hiç toleransının olmadığı görülmektedir. Diğer siyasal kuruluş ve kişileri anlatırken, siyah-beyaz karşıtlığından çekinen yazar, Nazileri anlatırken bundan çekinmez.

Nazi ideolojisinin gizliden gizliye yaygınlaştığını düşünürken, özellikle yeni yapılan binalardaki Hitler-mimarisine dikkatleri çeker. Çünkü

yeni binalar yeniden 'Alman' olarak ve "SA - SS" konutlarını çağrıştırarak biçimde yapılır. "Binalara bakıldığında Nazi sitili görülecektir. Mimarların adına bakıldığında Nazi mimarlarının adları okunacaktır." (Koeppen, 1972,s.108)der. Bürokratların çalıştığı binalar bile Nasyonal Sosyalizm'e hizmet edecek biçimde dizayn edilir. Dolaysıyla evlerin ve resmi binaların yeniden tamiri, yenilik getirmez.

Bunun yanında Alman milliyetçiliği de yeniden uyanmaya başlar. Kömür işçilerinin oturduğu "kirli mahallelerde çocuklar katilleri, dedektifleri, *Winnetou* ve *Old Shatterhand* oynuyorlardı." (Koeppen, 1972, s.106) Yazar burada, çizdiği kahramanlarla Alman milliyetçiliğinin güçlenmesine çalışan, Alman trival edebiyat yazarı Karl May'a ve onun roman kahramanlarına gönderme yapar.²

Olay zincirinin çok zayıf olduğu "Das Treibhaus" romanında anlatıcı, okuyucunun olayın akışını bütün bütün kaybetmemesi için geleneksel gerçekçi romanlarda bile görülmeyecek kadar dakik bir zaman bilgisi verir. Dalmış olduğu düşüncelerden sıyrılarak şimdiki zamanı dakikası dakikasına verir. Romanın 24. sayfasında saatin beş olduğunu söyleyen anlatıcı, 27. sayfasına geldiğinde saati tekrar verir: "Başkente bazıları erken uyanmıştı. Saat beş otuzdu." (Koeppen, 1972, s.27) Birkaç sayfa sonra "daha çeyrek saat geçmemişti" (Koeppen, 1972, s.29) diyerek dakikayı yine hatırlatır. İki sayfa sonra ise "sabah güneşi perdenden içeri sızıyordu" (Koeppen, 1972,s.31) diyerek artık güneşin doğduğunu bildirir. Ve sabaha doğru Bonn tiren istasyonunda iner. Bir gazete bayiiine gider. Saat tam yedidir. (Koeppen, 1972, s.43) Bonn tiren istasyonunda bir lokantada bir müddet oturduktan sonra meclise gider. Mecliste bürosuna gitmek istemez. Önce meclis galeri salonuna uğrar. Meclis binalarını gezerken, çağrışımlarla geçmişe döner, yorum ve eleştirilerine devam eder. Bürosuna geri döner Bürosu meclisin yeni binasındadır. Bürosunda bir ara Baudelaire'in şiirlerini çevirir. (Koeppen, 1972, s.74) Koridorda dolaşır, tekrar içeri girer. Mecliste yapacağı konuşmanın taslağını hazırlamaya koyulur. Aynı günün akşamı Bonn'un Godesberg semtindeki milletvekili gettosunda bulunan *kışlasına* geri döner. Düşünceleri ve çağrışımları gibi rüyaları ve hayalleri de İkinci Dünya Savaşı sonrası Alman meclisinin politik işleyişi ve Nazilerin

² Çünkü bilindiği gibi May, kömür işçilerinin oturduğu mahallelerde yaşamış ve bunun verdiği ezikliği aşmak için de romanlarında çok güçlü Alman kahramanlar çizmiştir. "May, *Kitle Yazını*'nın sağlamış olduğu genelleme ve şablonumsu anlatımın kolaylığına da sığınarak, yapıtlarında çağdaş Donkişot'u çağrıştıran kahramanlar yaratır(...) May, yapıtlarında çizdiği kahraman tipleriyle, her şeyden önce gençlerin ulusal gururlarını okşayarak, Alman insanının üstünlüğünü belleklere yerleştirmeye çalışır. Bunu yaparken de aynı zamanda örnek davranış modelleri sunar" (Eyigün (2003, s. 97)).

Almanya'da yeniden politik yaşamda yer almaya çalışmalarıyla meşguldür. Örneğin bir lokantanın terasında otururken hayalinde "*diplomatik bir konuşma yapar. Konukları kimler miydi? Bay Hitler, Führer, Bay Stendhal, konsolos, Servisi kim yapıyordu? Chamberlain, saygıdeğer*". Koeppen (1972, s.94) *Hitler, Stendhal ve Chamberlain'in* bakış açılarıyla gerçeklerin içyüzünü okuyucuya bildirmek, gizli faaliyetlerde bulunan ve "tam zamanında zehirlenmeyi" Koeppen, (1972, s.18) iyi bilen yılanların varlığından Alman halkını haberdar etmektedir. Onları bir dram yapıtında olduğu gibi doğrudan konuşturur. Yalnız burada objektif romanlarda olduğu gibi "çok yönlü bakış açısı" tekniği söz konusu değil. Çünkü kendi görüşlerine ışık tutacak sorular ve yanıtlarla yetinir. Bu konuşmalarda romanın bütünün de olduğu gibi, dolaylı ve sembolik bir anlatım söz konusudur. Amaç, yeniden güçlenmeye başlayan Nazi tehlikesine karşı Alman halkını uyarmaktır:

"Hitler: (...) Bu teras insanı çok hırslandırıyor. Doksan yıl öncesi gibi.

Stendhal: Hayretim ve saygım sizedir! (...) Gençlerinizin talihi beni derinden duygulandırıyor. Himayenizde ki romanlar beni etkiliyor. Keşke levazım işleri müdürünüz olarak ordularınıza katılsaydım. Mailand'ı, Varşova ve Berasina'yı tekrar görseydim. (...) Siz, Polonya zaferiniz üzerine şiirler okurdunuz. Mecliste konuşmalar yapardınız. Marshall bastonlu Batı Purusya'daki gayri menkulleri olan ordu komutanlığınızı alırdınız. (...) Bazıları kendini asardı. Diğerleri kendini kurşunlardı. Birine siz zehir gönderirdiniz. Sizin tüm o parlak gençleriniz, Hava Kuvvetleri'ndeki kahramanlarınız, karadaki kahramanlarınız. Panzerlerdeki kahramanlarınız. Berlin'deki yavrularınız. Baaaay Hitler! Edebiyatçılarınız ne yapıyor? Bay Keetenheuve? Baudelaire'nin şiirlerini çeviriyorsunuz. Ne güzel! ne kahramanca! Fakat Narvik, Sirenaika,(Bingazi) Atlantik, Volga nehri, Kafkasya'daki esir kampları, Bunları kim yapıyor? Gerçekler beni ilgilendiriyor, gerçeklerin dışında bir şey-

Keetenheuve: Burada gerçek diye bir şey, yalnızca yalan vardır.

Stendhal: Siz iktidarsız bir Gnostiker'siniz, bay Milletvekili!

Yalan, Ren nehri üzerinde havada bir balete dönüşüyor ve kirlî şehvet kokan çamaşırlarını gösterirler." (Koeppen, (1972, s.94) senatör Mc Carty durumu yerinde doğrulamak için iki yalan makinesi gönderir. Anlatıcı, yine gerçekleri aydınlatmak amacıyla, Hitler'i konuşturur ve hemen yalan makinesiyle doğruluğunu, daha doğrusu yalan olduğunu yalan makinesine doğrulatr.

Eşinin ölümünden sonra Bonn'a gelişinin ikinci günü "*sıkıntılı bir uykudan sonra*" (Koeppen, 1972, s.151) uyanır. Meclise gider. Milletve-

killeriyle konuşmak isteyenlere polisin engel olması sonucu meclis binasında bağırانlarla polis arasındaki tartışmaları seyreder. Milletvekillerinin halkla aralarına görünmeyen perdeler koyması, halkçı olan kendi partisinin de bunu yapması onu çok rahatsız eder. Politikacılara yönelik eleştirilerini Bismarck'la yaptığı yine hayali bir sohbetle bir başka boyutta sürdürür. Bismarck ona bütün politikacıların gururlu olduğunu söyler. Hatta politikacılara yardım eden onlarla çalışanlar bile, memurlar, diplomatlar, milletvekilleri, kapıdaki görevliler bile, çünkü kapıyı açıyor, çünkü hükümetin bir parçasıdır. Herkes bir görevi olduğu için, kendisini tarihi bir kişilik görür, büyük görür."((Koeppen, 1972,s.116)

Meclis komisyonunda, "*bir Alman hastalığı*" (Koeppen, 1972, s.166) olarak tanımladığı yeniden silahlanma, ve "*Silah kardeşliği*" (Koeppen, 1972, s.167) olarak tanımladığı Avrupa savunma Topluluğu, yani EVG görüşmeleriyle ilgili konuşmasını hazırlar. Alman meclisinin EVG kararlarını eleştirir. Komşu ülkelerin yine eski oyunu oynadıklarını, Alman parlamentosunun da bu oyuna alet olduğunu düşünür.

Parti lideri Knurrewahn, EVG kanunu oylamasında milletvekillerinin özgür iradelerinin tecellisine engel olur, onları etkilemeye çalışır. Milletvekillerinin ise Knurrewahn karşısında "ağızları kapalıdır." (Koeppen, 1972, s. 159) Sosyal demokrat bir parti lideri olmasına karşın o da diğer parti liderleri gibi davranmaktan geri kalmaz. *Keetenheuve'ye göre* Nazi döneminden beri "*sadık kalmak, emir kabul etmek*" (Koeppen, 1972, s.159) Alman ulusunun karakteri olur. Kendi partisinden, Heineweg ve Bierbohm gibi milletvekilleri bile *Keetenheuve'ye* EVG kanununa yaklaşımından dolayı önyargılı ve suçlayıcı bakarlar. Rakip partililer de Keetenheuve'yi etkilemeye çalışır, EVG lehine konuşmaya zorlarlar. Keetenheuve, "*her şeyi bir kez daha iyice düşünmek için, konsantre olabilmek için bir dakika*" Koeppen, (1972, s.162) ister. Çünkü "geniş düşünmeliydi, Sar nehrini düşünmeliydi, ta Oder'e kadar, Paris'ı, Grünberg'i, Ortelsburg'u, Amerika ve Rusya'yı düşünmeliydi. Eşit olmayan kardeşlerini, Kore'yi, Çin'i, Japonya'yı, İsrail'i, Müslüman ülkeleri düşünmeliydi".(Koeppen, 1972, s.61-62)

Mecliste oturum başlar. O anı anlatıcı şöyle dile getirir: "*Milletvekilleri sürü halinde salona hücum ettiler. Solcu koyunlar, sağcı koyunlar. Siyah koyunlar ise tam sağda ve tam solda oturdular, utanmıyorlardı.*" (Koeppen, 1972, s.163) Oturum başladıktan sonra milletvekillerinin ruh hallerinin kötü olması, çok önemli bir gündem maddesinin konuşuluyor olmasına karşın ruhsuz oluşları ona futbol maçlarını hatırlatır. Ve şimdiki zaman kipiyle, geçişsiz olarak hemen futbol maçı anlatmaya başlar. Futbol maçlarındaki seyircilerin coşkusu yanında, milletvekillerinin ilgisizliğini dikkatlere sunar. Bu ilgisizliğin sonuçları okuyucunun dikkatini çeker. Burada anlatıcı okuyucuyu etkilemek için ona doğrudan "sen" diye hitap

ederek anlatılan konunun içine çeker. Okuyucu olarak tüm Alman halkını muhatap alır. Çünkü, "babam", "oğlum", "kızım", "evin" denen tüm kuşaklara seslendiğini vurgulamak ister : "Köln'deki futbol arenasında heyecan var. Birinci lig takımlarından Kaiserlauten, Köln'e karşı oynuyor. Bir yığın insan maçı izliyor. Acaba kim yenecek? Yirmibin seyirci sallanıyor. Heyecan Dortmund oyun alanında. Borussia Dortmund, Hamburg Spor kulübüyle oynuyor. Kimin yeneceği hiç belli değil. Hamburg kazanırsa hiç kimse aç kalmayacak, Borussia Dortmund daha çok gol attığı için hiç kimse ölmeyecek: yirmibin seyirci sallanıyor. Meclis salonundaki oyun herkesin ekmeğidir, herkesin ölümü de olabilir. Bu oyun köleliği de esareti de getirebilir, senin evini de yıkabilir, oğlunun bacağı kopabilir, babam Sibiryaya gidebilir, kızın seninle paylaşacağı bir parça ekmek için kendisini üç beş adama satabilir" (Koeppen, 1972, s.163-164). *Keetenheuve*, ölüm kalım savaşı olarak gördüğü meclis görüşmelerinde milletvekilleri, futbol seyircileri kadar bile heyecan duymazlar. "Bundan dolayı da salona can sıkıcı bir hava hissedilir."(Koeppen, 1972, s.164) Meclisin bu sakin ve sıkıcı atmosferinin bir başka nedeni de vardır. O da politik partilerin işleyiş biçiminden kaynaklanan bir yanlışın sonucudur. Örneğin, "oylamanın sonucu aslında bellidir. Rakipler arasındaki gol ilişkisi biliniyor. Hiç kimse kaybedene oynamıyor.(...) Nitekim başkan, şimdiden oyunu 8'e 6 sonuçlandırabilir." (Koeppen, 1972, s.164)

Meclisteki konuşması sırasındaki duygularını iç monologla dile getirirken, aynı zamanda parti ve meclis işleyişini de eleştirel bir anlatım tutumuyla dile getirir: "Her şey anlamsız, kim beni dinliyor, kim dinlesin ki, herkes biliyor ki ben de bilinen şeyleri konuşacağım, çünkü ne konuşacağımı, argümanlarımı biliyorlar, ayrıca hastayı yarın iyileştirecek bir reçetemin olmadığını da biliyorlar. (Koeppen, 1972, s.167)

Keetenheuve, sonunda *vahşi hayvanların* yolundan ayrılarak *kuzuların patika* yolunda yürümeye karar verir. Bu olaylar onu parlamenter sistemi, meclisin ve partilerin işleyişini yeniden sorgulamaya götürür. Demokrasiyi yeniden düşünür. Gerçi demokrasiden daha iyi bir sistemin olmadığına inanmaktadır, "parlamenter sistemi ortadan kaldırmak isteyen çığırtkanlar onun düşmanıdır" (Koeppen, (1972,s. 158), ancak ona göre demokrasi bugünkü işleyişiyle özünden uzaktır, çünkü "çoğunluk yönetiyordu. Çoğunluk dikte ediyordu. (...) Vatandaşlara düşen şey ise, sadece hangi diktatörün Egemenliği altında yaşamayı seçmekti. (Koeppen (1972, s. 173),

Meclisteki ağır eleştirisinden dolayı dışarı çıktığında polis kendisini takip ettiğini fark eder. Şehirde bir süre gezinir. Bu gezinti sırasında hep geçmiş, Almanya'nın bugünü, politikadaki yozlaşmışlığı ve özellikle de polis kendisini niçin takip ettiğini düşünür. (Koeppen, 1972, s.187) Şehir

yaşamı bir anlamda yozlaşmışlığın sembolüdür. Bu düşünceler içinde Ren nehrine doğru ilerler. *Keetenheuve* nehrin kenarına geldiğinde, "alış-veriş merkezinin camekanındaki kukla mankenleri ona el salladılar. Ellerini, her zaman onların büyüünden kaçınan *Keetenheuve*'ye doğru uzattılar. Bitti. Her şey bitti. Ebediyet çoktan başlamıştı." (Koeppen, 1972, s.189)

Yazar burada *Keetenheuve*'nin intihar ettiğini doğrudan söylemez. Daha doğrusu *intihar* sözcüğünü kullanmaz. Yalnızca *Bitti* der. Bir şafak vakti baş figürün tiren yolculuğuyla başlayan roman, ikinci günü akşamı aynı kişinin Bonn'da intiharıyla son bulur. Yani roman, bir ölüm olayı ile başlar ve yine bir ölüm olayı ile biter. Elka'nın ölümüne politikacı olan eşinin ilgisizliği neden olurken, *Keetenheuve*'nin ölümüne milletvekilleri ve parti liderlerinin ulusal ve evrensel konulardaki duyarsızlığı neden olur.

Roman boyunca *Keetenheuve*'yi hep bir gelgit psikolojisi içinde görürüz ki, bu tipik bir Alman roman kahramanının özelliğidir. Nitekim kurumlaşmış geleneklere karşı yaptığı başkaldırının hemen ardından Don Kişot'u çağrıştıran bir tanımla kendisini *üzgün ve komik bir şövalyeye* benzetmesi bunun göstergesidir. Başlangıçta, *yardım etmek, ülkeyi yeniden kurmak, yaraları sarmak, insanlara ekmek yaratmak, kısaca değiştirme düşünceleri üzerine yoğunlaşırken*, sonraları yaşamdaki yenilgilerini anlatır. İnsanların yaşamını, politik olayların akışını etkileyemediğini, değiştiremediğini yineler, durur. "Her görevde başarısız oldu. Bindokuzyüzüç'te başarısız oldu, bin dokuz yüz beş'te başarısız oldu. Politikada başarısız oldu" (Koeppen, 1972,s.45). Bu durum, onu güvensizliğe atar ve kafası karışır. *Keetenheuve*'nin bu konudaki tereddütlü hali, okuyucuya 'yaşamakta olan' tekniğiyle sık sık anlatılır. "Burada ne yapıyordu? Yardım etmek mi? Yalnız ortak olmamak yetiyor mu? Çekimser kalmak mı? Bu yeter mi?" (Koeppen, 1972, s.66). Başlangıçta devrimci bir anlayışla yola çıkar, ama artık, "devrim ölmüştü. Devrim kurumuş, yanmıştı. Devrim romantizmin çocuğu, ergenlik kriziydi. Ömrünü tamamlamıştı. Olanakları değerlendirememişti. O şimdi ,ideallerin kurutulmuş bitkiler koleksiyonunda, ölü kuru bir yapraktı. Brockhaus'da yer alan, günlük kullanımda hiçbir varlığı olmayan antik bir kavramdı. Yalnızca coşkulu gençler bir müddet devrim sarhoşluğuna kapılırlar. Daha sonra ise, onlar içinde ideal ve hayal kavramından, kokusuz bir çiçekten, romantiğin mavi, kuru koleksiyon çiçeğinden başka bir şey olamaz" (Koeppen, (1972, s.109). Ama Tüm bu olumsuzluklara karşın yine de akli hep **DEĞİŞTİRMENİN** yanındadır. Çünkü dünyanın yüzünü değiştirmek en büyük amacıydı. Çünkü o, "muhalefet zevki olan son oyuncuydu" (Koeppen, 1972, s.27).

Roman, özellikle kahramanın başarısızlığı, umutsuzluğu, idealleri ve yenilgisi açısından tipik bir Alman roman karakteri çizer. Bu haliyle Goethe'den başlayarak Thomas Mann'a ve Grass'a kadar uzanan Alman

romancılarına özgü olan roman geleneğinin de devamını oluşturur. *Das Treibhaus*'a politik roman türü açısından bakıldığında ise nesnel Avrupa politik romanından izler taşıdığı, yani güdümlü olmayan bir politik roman tipi çizdiği görülür. Yoğun eleştirel bakış açısına karşın, okuyucusunu politik ve ideolojik konularda hiçbir zaman tek doğru saplantısına sokmaz. Bunda yazarın dünyayı algılayışı etkili olduğu gibi, kullandığı modern roman teknikleri ve sembolik doku da belirleyici olmuştur.

KAYNAKLAR

- ANDRE, G. (2000). *Roman Yazınsal Tür Değildir*. İçinde: Dört mevsim Dergisi. Sayı 11 Mayıs. Ankara: Bilkent Üni. Yayınları.
- BUCHHOLZ, H. (1982). *Einige Wahrheit über Wolfgang Koeppens Romantrilogie*. Frankfurt am Main.
- CHRISTIAN, L. (1976). *Schreiben als Zustand. Ein Gespräch mit Wolfgang Koeppen*. In: Über Wolfgang.
- GREINER, U. (1976) *Koeppen* (Hrsg). Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- ECEVİT, Y. (1992). *Kurmaca Bir Dünyadan*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- EYİGÜN, S. (2003) '*Kitle Yazını*' İçinde *Karl May'ın Roman Kahramanları veya Modern Çağın Don Kişotları*. (Edebiyat Didaktiği ve Sosyolojisi Açısından Eleştirel Bir Yorum) Fırat Üniversitesi. Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı. 1 Temmuz / 2003 Elazığ. F.Ü. Yayınları., s. 91-115.
- KOCH, K.P. (1980) *Über Moderne Literatur*, Frankfurt am Main.
- KOEPPEN, W. (1972). "*Das Treibhaus*" Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.